

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนของการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันในประเทศไทย วิธีการอ้างอิงแหล่งที่มาของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ตลอดจนปัจจัยเงื่อนไขของผู้เขียนในการพิจารณาเลือกลงข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมัน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารและประเภทบุคคล สำหรับวิธีการวิเคราะห์นั้นทำโดยรวบรวม "ข่าวไม่เป็นทางการ" แล้วแบ่งเนื้อหาของข่าวออกเป็น 3 กรณีศึกษา ทำการวิเคราะห์เนื้อหาของแต่ละกรณี และนำมาเปรียบเทียบความสอดคล้องหรือแตกต่างกันในแต่ละกรณี จากนั้นจึงนำมาสรุปเพื่อให้เห็นถึงลักษณะของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมัน โดยเทียบเคียงกับแนวความคิดในเรื่อง "ข่าวลือ" และใช้ความรู้จากการสัมภาษณ์ Key Informants เพื่อประกอบการวิเคราะห์

สรุป

สถานการณ์น้ำมันในประเทศ นอกจากจะขึ้นอยู่กับภาวะผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลกตลอดจนการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ยังต้องอิงภาวะการเมืองในประเทศด้วย ดังนั้นสถานการณ์น้ำมันในประเทศจึงยากที่จะคาดการณ์และมีความไม่แน่นอน เมื่อใดก็ตามที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นไม่ว่าจะในเรื่องราคาหรือนโยบายการจัดการในเรื่องน้ำมัน ย่อมเกี่ยวพันถึงผลประโยชน์ของคนหลายกลุ่ม ข่าวคราวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับน้ำมันจัดเป็นเรื่องสำคัญเป็นที่สนใจของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่รอการตัดสินใจหรือการกำหนดใช้นโยบายใหม่ ๆ ของรัฐบาล ในช่วงจังหวะเวลาเช่นนี้ข่าวเกี่ยวกับน้ำมันมักจะมีการนำเสนอในรูปของ "ข่าวไม่เป็นทางการ"

จากการวิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการนำเสนอข่าวไม่เป็นทางการเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันของผู้เขียนได้ดังนี้

1. กำหนดประเด็นข่าวโดยดูจากความสนใจของประชาชนในช่วงเวลานั้น ๆ
2. ตรวจสอบข่าวโดยหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากแหล่งข่าวที่ไว้ใจได้
3. บางครั้งข่าวที่ได้มายังขาดหลักฐานอยู่มาก ผู้เขียนจะใช้วิธีการเพื่อที่จะเร่งให้มีข้อมูลเพิ่มเติมเข้ามา

4. เขียนข่าวลวงหน้า เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นจุดขายของหนังสือพิมพ์
5. ผู้เขียนศึกษาไตร่ตรองข้อมูลโดยใช้สามัญสำนึกและประสบการณ์ของตนเป็นตัวตัดสิน และค่อนข้างจะทำงานโดยอิสระ เลือกประเด็นที่จะเขียน โดยไม่ต้องผ่านการกลั่นกรองจากใคร

การอ้างแหล่งที่มาของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมัน

ผู้เขียนจะรักษาความลับในแหล่งที่มาของข่าวเสมอ จะอ้างถึงแหล่งข่าวโดยภาพรวมเป็นสถาบัน ไม่ใช่ตัวบุคคล

ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาที่น่าเสนอใน "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมัน ได้แก่

1. วิจารณ์งานของผู้เขียน เป็นปัจจัยหนึ่งของการตีพิมพ์ข่าว
2. เนื้อหาของข่าวจะต้องเป็นที่สนใจของคนส่วนใหญ่ มีผลกระทบต่อมวลชน
3. ข้อจำกัดในเงื่อนไขของเวลา
4. การคัดเลือกเนื้อหาถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน
5. การพิจารณาเลือกข่าวยังขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลานั้น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่า "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันเป็น "ข่าวลือ" ที่ได้รับการตีพิมพ์ เมื่อมองในประเด็นที่ว่า ขั้นตอนของการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ" นั้น เป็นกิจกรรมร่วมกันของบุคคลหลายคน ในที่นี้ผู้วิจัยมิได้ศึกษาถึงลักษณะของการเปิดเผยของข้อมูลเมื่อมีการถ่ายทอดต่อกันไปหลายทอด ซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไปมักคิดกันว่าเป็นลักษณะสำคัญของข่าวลือ ในที่นี้ควรจะแยกแยะระหว่างปัญหาของความถูกต้องกับปัญหาของความเชื่อถือได้

ผู้วิจัยมองว่าเนื้อหาของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันเป็นผลผลิตมาจากขั้นตอนของการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ" โดยที่ผู้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนั้นต่างก็มี "กรอบอ้างอิง" (frame of reference) ของตนเอง ดังนั้นข้อมูลที่ออกมาจากผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนเป็นผลจากการตีความ (Interpreting) โดยมีฐานมาจาก "กรอบอ้างอิง" ของแต่ละคน ขั้นตอนของการนำเสนอเป็นการติดต่อสื่อสารที่มีเครือข่าย (Networks) โดยผู้เขียนเป็นตัวแปรที่สำคัญ ดังแสดงออกโดยบทบาทต่าง ๆ ที่ปรากฏ ได้แก่ ผู้ส่งสัย ผู้แปลความหมาย, ผู้สื่อข่าว, ผู้คล้อยตาม, ผู้คาดการณ์, นุดเป็นนัย เป็นต้น

ในเรื่องของการตีความนั้น มีรายงานการทดลองที่น่าสนใจโดย ดร. โรเบิร์ต ลิฟวิงสตัน กล่าวว่า ในการศึกษาและทดลองโดยศิษย์แพทย์และนักประสาทวิทยา พบว่า ระบบประสาทส่วนกลางของคนตรงจุดที่ทำหน้าที่ตีความหมาย (Interpreting), รับรู้ (Sensing) และส่งผ่านข้อมูล (Transmitting) ที่รับรู้ไปสู่สมอง เกิดเจริญเติบโตแบบตอบสนองรวมซึ่งใช้เวลาานหลายปี ซึ่งเมื่อมีเสถียรภาพก็จะส่งผลกระทบต่อความสามารถทางการรับรู้ของบุคคลในลักษณะการรับหรือไม่รับ (Accept-Reject Manner) (Livingston, quoted in McDonald, 1975) นอกจากนี้ในเรื่องของการรายงานข่าวตามความเห็นของ ลิปป์มานน์ นั้น ประสบการณ์ดูเหมือนจะบ่งชี้ว่า นักข่าวนำเอาบางสิ่งบางอย่างติดตัวเข้าไปในเหตุการณ์ (scene) นั้นด้วย แล้วต่อมาเขาก็นำติดตัวออกมาด้วย รายงานคือผลผลิตร่วมของผู้รู้และสิ่งที่เขาารู้แล้ว (A report is the joint product of the knower and the known) ซึ่งผู้สังเกตการณ์มักจะมีบทบาทในการเลือกสรรเอง และเป็นผู้สร้างสรรค์ ข้อเท็จจริง (Facts) ที่เราเห็นนั้นขึ้นอยู่กับว่าเราอยู่ตรงไหนและขึ้นอยู่กับความคุ้นเคยของสายตาเรา (Lippmann, quoted in McDonald, 1975)

นอกจากนั้นปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของ "กรอบอ้างอิง" ยังรวมถึง ค่านิยม อุดมการณ์ แรงจูงใจ ศรัทธา รสนิยม อารมณ์ ชีวิตครอบครัว ภาวะในวัยเด็ก พื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ มิตรภาพและการสมาคม การศึกษา ตลอดจนนโยบายขององค์กร ฯลฯ

สำหรับผู้อ่านนั้นแต่ละคนต่างก็มี "กรอบอ้างอิง" ของตนเอง เขานำบางสิ่งบางอย่างติดตัวมาด้วยทุกกริยาการอ่าน นำประสบการณ์ชีวิต ความรู้หลากหลายที่ได้จากการอ่านมาผสมผสานเป็นฐานของการตีความ ในอุดมคติผู้อ่านคาดหวังว่านักหนังสือพิมพ์กล้าที่จะดึงความจริง (truth) จากกระแสเหตุการณ์ประจำวัน ทำการวินิจฉัยอย่างอิสระและสุจริตใจและพิมพ์เผยแพร่ โดยปราศจากความกลัว มีความเชื่อว่าสื่อมวลชนเป็นพลังที่สามระหว่างรัฐบาลกับประชาชน หรือระหว่างนักการเมืองกับความไม่มีปากเสียงของประชาชน นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการวินิจฉัยข่าวล่วงหน้า และมีแนวโน้มที่จะฟังเรื่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของตน ส่วนผู้เขียนก็เขียนด้วย

ความคาดหวังว่าคนส่วนใหญ่จะรู้สึกอย่างไร อาจเนื่องด้วยจุดขายหรือนโยบายที่ต้องการตอบสนองความพึงพอใจของคนส่วนใหญ่ ซึ่งชวนผู้อ่านถึงความถูกต้อง หรือความผิดพลาดของนโยบาย ตลอดจนการนำเสนอในลักษณะของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ทำให้ผู้อ่านอยากรู้โดยเร็วว่าอะไรจะเกิดต่อไป และอย่างไร ใครเป็นมิตร ใครเป็นศัตรู ซึ่งสิ่งนี้จะมีผลต่อลู่ทางที่ว่าประชามติจะออกมาในลักษณะใด

เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันซึ่งจัดเป็นเหตุการณ์สำคัญ หากในสภาพการณ์นั้นมีบางสิ่งบางอย่างที่กำกวมไม่กระจ่างชัด เมื่อข้อมูลที่ผู้อ่านอยากรู้อยู่ไม่ปรากฏในข่าวเป็นทางการ แต่พบได้ในข่าวไม่เป็นทางการ จะทำให้ผู้อ่านมีเวลาพอสมควรที่จะซึมซับสารจากข่าวไม่เป็นทางการ อาจนำการคาดเดา หรือพูดเป็นนัยที่ได้รับมาทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป และนำไปสู่การคิดล่วงหน้า สิ่งนี้จะมีผลต่อทัศนคติของผู้อ่านอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเขาได้รับข้อความที่มีข้อเท็จจริงอันมีนัยสำคัญที่ผู้เขียนจัดทำให้ได้ นั่นหมายถึง ผู้อ่านจะเกิดความเชื่อถือและพึงพา "ข่าวไม่เป็นทางการ" และมีผลให้เกิดพัฒนาการของช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการนี้

เทคนิควิธีการนำเสนอของผู้เขียน มีส่วนอย่างมากในการสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้น สร้างภาพพจน์แก่ผู้เขียนในการเป็นผู้นำความคิด (Cosmopolitan Leader) และเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลยิ่งต่อทิศทางการสังคมเลือก เพราะเป็นผู้แพร่ข่าวประกอบการตัดสินใจแก่สาธารณชน อาจกล่าวได้ว่าตัวผู้เขียนเป็นจุดขายหนึ่งของหนังสือพิมพ์ก็ว่าได้ ยิ่งประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับในความคิดความอ่านและมุมมองของผู้เขียนมากเท่าไร สถานภาพของทั้งผู้เขียนและหนังสือพิมพ์ก็ยิ่งโดดเด่นมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อถึงจุด ๆ หนึ่ง อาจพัฒนาไปถึงบทบาทผู้นำและตัดสินใจในประเด็นปัญหาสำคัญระดับชาติ

เท่าที่ปรากฏ ข่าวเป็นทางการเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันยังขาดประสิทธิภาพในการนำเสนอที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ มักจะตามหลังข่าวไม่เป็นทางการ และนำเสนอประเด็นหรือมุมมองที่ข่าวไม่เป็นทางการได้หยิบยกไปแล้ว นั่นอาจเป็นเพราะขั้นตอนของการนำเสนอข่าวเป็นทางการเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันนั้นเป็นขอบข่ายงานของนักข่าวสายอุตสาหกรรมซึ่งประจำกระทรวงอุตสาหกรรมและทำเนียบรัฐบาล เขาเหล่านั้นมักจะพึงพาแหล่งข่าวจากคนในรัฐบาลซึ่งจะให้ข่าวเป็นทางการได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ก่อน และยิ่งกว่านั้นนโยบายหรือเรื่องราวใดที่ยังเป็นประเด็นโต้แย้งกันอยู่ (Controversial Issue) เป็นไปได้ยากที่จะมีการให้สัมภาษณ์ไม่ว่าจะโดยคนในรัฐบาลหรือบุคคลในวงการน้ำมัน นอกเสียจากว่าหน่วยงานนั้นจะจัดแถลงข่าวขึ้นอย่างเป็นทางการ นักข่าวจะรายงานข่าวโดยผ่านทางเครื่องโทรสารหรือบางครั้งโดยโทรศัพท์ไปยังหนังสือพิมพ์ที่ตนทำงานอยู่ จากนั้นจะต้องผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการอีกต่อหนึ่ง จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการนำเสนอข่าวเป็นทางการที่จะปรากฏต่อสายตาของ

สาธารณชนนั้น มีขีดจำกัดในเรื่องแหล่งข่าวและเวลา และหากเกิดสถานการณ์พลิกผันก็เป็นไปได้ยากที่จะรายงานความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้อย่างทันที่ต่างจากข่าวไม่เป็นทางการซึ่งผู้เขียนค่อนข้างทำงานโดยอิสระ มีแหล่งข่าววงในมากและเมื่อเกิดเหตุการณ์พลิกผันก็สามารถที่จะเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้ทัน เพราะหนังสือพิมพ์จะรอพิมพ์หน้าข่าวไม่เป็นทางการนี้ในช่วงท้าย ๆ ของขั้นตอนการพิมพ์

ในสังคมประชาธิปไตยช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการน่าจะเป็นที่พึ่งของประชาชนได้มากกว่านี้ ด้วยการสื่อข่าวสารที่ประชาชนมีสิทธิ์รู้ย่อมมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม มีความเป็นกลาง (Objectivity) ไม่ให้น้ำหนักแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และรวดเร็วมากขึ้น อย่างไรก็ตามในสังคมไทยคนเราเรียนรู้ที่จะเก็บซ่อนความรู้สึก ไม่กล้าที่จะแสดงความสงสัยอย่างเปิดเผย มีความเกรงกลัวและหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับอำนาจ (Mulder, 1990) ประชาชนต่างเคยชินกับระบบ และอาจลืมไปว่าตนมีสิทธิ์ที่จะรู้ และมีสิทธิ์ที่จะตรวจสอบและก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกตัดสินใจด้วยตัวเองตามสภาพความเคยชินของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่าอิทธิพลและอำนาจอยู่เหนือระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการเมือง ความถูกต้อง หลักการ ความมีเหตุผล บางครั้งไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างที่ควรจะเป็น และภายใต้สภาพความกดดันเช่นนี้จึงปรากฏผลสืบเนื่อง (Consequences) ที่จะมีการคานอำนาจนั้นด้วยสถาบันอื่นที่มีสถานภาพอันได้แก่ สื่อมวลชน

การนำเสนอในลักษณะ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เป็นทางออกหนึ่งที่สังคมยอมรับ ในความรู้สึกทั่วไปของคนอ่าน จะละเลยไม่ใส่ใจถ้าหากผู้เขียนคาดการณ์ผิดไปบ้าง มีความพึงพอใจที่ใครจะถูกวิพากษ์วิจารณ์แรง ๆ และอีกนัยหนึ่งผู้อ่านรู้สึกอุ่นใจที่มีใครสักคนเฝ้าสอดส่อง แกรอয়ตรวจตราการทำงานของรัฐบาล ช่วยรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ อาจเป็นเพราะไม่ศรัทธาไว้ใจระบบการเมืองที่มีเรื่องของผลประโยชน์อย่างที่เบื้ออยู่ ดังจะสังเกตได้จากบทบาทของผู้สงสัยซึ่งเป็นบทบาทส่วนใหญ่ของผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ"

จะเห็นได้ว่าการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เป็นรูปแบบของการผสมผสานในการเสนอข่าวสารที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางสังคมและการเมืองแบบไทย ๆ และแบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม ในอดีตและปัจจุบันช่องทางการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เป็นผลผลิตหนึ่งของการสื่อสารซึ่งเกิดจากปฏิกริยาทางสังคม

ข้อจำกัด

ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยได้พบข้อจำกัดอยู่บ้างอันอาจมีผลทำให้ได้ข้อสรุปที่จะนำไปสู่การพิสูจน์ข้อสันนิษฐานไม่ชัดเจนหรือหนักแน่นพอ ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยประสบพบจะสรุปได้ดังนี้

1. อาจกล่าวได้ว่าเอกลักษณ์หนึ่งที่ทำให้ "ข่าวไม่เป็นทางการ" แตกต่างกับ "ข่าวเป็นทางการ" คือ การเปิดเผยแหล่งข่าว จากการสัมภาษณ์ผู้เขียนถือเป็นมารยาทที่จะไม่เปิดเผยแหล่งข่าว สิ่งนี้มีผลทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะระบุถึงบทบาทของผู้ก่อการ ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งของผู้มีส่วนร่วมในการสร้างข่าวลือตามแนวคิดของชิบูทานิ ซึ่งหมายถึงผู้ซึ่งได้รับผลกระทบส่วนตัว เช่น ญาติหรือเพื่อนสนิทที่ตกเป็นผู้เคราะห์ร้าย ทำให้เขาอาจแสดงบทบาทของผู้ก่อการ บทบาทนี้ค่อนข้างที่จะมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยแหล่งข่าว ผู้วิจัยสามารถที่จะวิเคราะห์ถึงบทบาทนี้ได้อย่างมีน้ำหนัก ถ้าหากทราบว่าในสถานการณ์นั้น ๆ ใครกำลังได้รับผลกระทบส่วนตัว และใครบ้างที่เป็นเพื่อนของผู้เขียน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงไม่ปรากฏการวิเคราะห์ถึงบทบาทในด้านการเป็นผู้ก่อการ

นอกจากนั้นการที่ผู้วิจัยไม่ทราบว่าแหล่งข่าวนั้นมาจากไหน เป็นข้อจำกัดหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถสรุปได้อย่างมีน้ำหนักในประเด็นที่ว่า ผู้ส่งสารใช้ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เป็นช่องทางการสื่อสารในการกำหนดช่วงจังหวะของการผลักดันแนวคิด ทั้งนี้เป็นเพราะ "ผู้ส่งสาร" อาจจะเป็นใครก็ได้ที่มีส่วนร่วมในขั้นตอนของการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 5 "ผู้ส่งสาร" นั้นมีหลากหลาย จึงทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่า "แนวคิด" นั้น เป็นของผู้ส่งสารคนใด ซึ่งมีผลไปถึงว่าในสถานการณ์นั้นใครน่าจะเป็นผู้ที่กำหนดช่วงจังหวะเวลาในการผลักดันแนวคิดนั้น

นอกจากนี้ด้วยข้อจำกัดเดียวกันนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะวิเคราะห์ถึงบทบาทของผู้มีส่วนร่วมคนอื่น ๆ ในขั้นตอนการนำเสนอ "ข่าวไม่เป็นทางการ" เพราะไม่มีหลักฐานข้อมูลที่ปรากฏซึ่งแตกต่างกับผู้เขียนซึ่งมีเนื้อหาของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ที่อยู่ในหน้า 1, หน้า 4 ของไทยรัฐ และหน้า 4 ของเดลินิวส์ ทั้งนี้เพราะผู้มีส่วนร่วมในขั้นตอนการนำเสนอแต่ละคนสามารถแสดงบทบาทได้ต่าง ๆ กัน แล้วแต่สถานการณ์ ถ้าหากสามารถชี้ชัดได้ถึงบทบาทของผู้มีส่วนร่วม น่าจะช่วยให้งานวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ขึ้น

2. ในการวิเคราะห์เนื้อหาของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์นั้น ผู้วิจัยได้รวบรวม "ข่าวไม่เป็นทางการ" ที่เกี่ยวกับข่าวน้ำมันอันเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาทั้ง 3 โดยรวมถึง "ข่าวไม่เป็นทางการ" ที่เขียนโดยผู้เขียนท่านอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยไม่มีโอกาสที่จะสัมภาษณ์ด้วย ได้แก่ ผู้เขียนที่ใช้นามปากกาว่า "มะไฟ" ในเดลินิวส์ และ "กระสุนทอง" "เหยี่ยวพญา" ในไทยรัฐ โดยที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงความหมายของเนื้อหาเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ได้สังเกตเห็นว่าในประเด็นปัญหาเดียวกัน มุมมองของผู้เขียนแต่ละท่านก็ต่างกันไปด้วย โดยที่เนื้อหาที่ได้ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์เดียวกัน และในขณะเดียวกันผู้อ่านได้รับสารและเกิดการซึมซับสารนั้นไปแล้ว โดยเป็นไปได้ที่อาจจะไม่ได้สนใจว่าใครเขียน ยกตัวอย่างเช่น ในวันที่

15 กันยายน 2531 "ตรีศูล" แสดงความคิดเห็นว่ายังไม่ใช้เวลาที่จะลดราคาน้ำมัน แต่ต่อมาในเดือนธันวาคมปี 2531 "มะไฟ" เขียนว่าได้บอกรัฐบาลไปหลายครั้งแล้วว่าให้ลดราคาน้ำมันลงมาตามราคาน้ำมันดิบโลก รัฐบาลก็ยังไม่ยอมลดราคา จะสังเกตได้ว่ามีความแตกต่างกันซึ่งเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล (Individual) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการที่ได้ศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของผู้เขียนแต่ละท่านนั้น น่าจะช่วยให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการที่จะได้เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ" ให้ครบทุกท่านนั้นเป็นไปได้ยาก

3. ในประเด็นของการลอบบี้ของผู้เขียนนั้น ผู้วิจัยไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าผู้เขียนลอบบี้เรื่องอะไรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำมัน และจุดประสงค์ของการลอบบี้ั้นได้ริเริ่มขึ้นโดยผู้เขียนเองหรือได้รับการโน้มน้าวจากกลุ่มบุคคลอื่น ๆ และจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ก็มีเพียงผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ" ท่านเดียวที่ดำเนินวิธีการนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการอันได้แก่ สื่อวิทยุ, โทรทัศน์ ตลอดจนสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ น่าที่จะเปลี่ยนแนววิธีปฏิบัติและค่านิยม สามารถที่จะสื่อข้อมูลที่ประชาชนมีสิทธิ์รู้ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ และที่สำคัญคือ เสนอข่าวได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ให้น้ำหนักเท่ากันในทุกฝ่ายโดยไม่คำนึงถึงว่ารัฐจะต้องได้รับผลดีก่อนอื่น นอกจากนั้นแหล่งข่าวทางด้านรัฐบาลควรมีความจริงใจในการให้ข่าวสาร ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อประกอบการตัดสินใจของสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีความคลุมเครือไม่ว่าเรื่องใด ๆ การปิดกั้นข่าวสารหรือการรจนถึงภาวะวิกฤต แล้วจึงมีการแถลงข่าวอย่างเป็นทางการนั้น มีแต่จะบั่นทอนความน่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความเป็นไปได้ที่ประชาชนอาจหยุดและไม่พึ่งพาช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการ และนั่นจะก่อให้เกิดผลเสียสืบเนื่องนานาประการตามมา

2. "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับน้ำมันนั้น ถ้าจะอ่านให้เข้าใจโดยดั่งแท้และรู้เท่าทันนั้น ผู้อ่านควรจะต้องติดตามข่าวสารมาโดยตลอด เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนความเคลื่อนไหวของบุคคล และมีความรู้ในเรื่องธุรกิจน้ำมัน จึงจะมี "กรอบอ้างอิง" ที่แน่นพอที่จะวินิจฉัย อาจกล่าวได้ว่าผู้อ่านจะต้องเป็นคนมีความรู้และมีดุลยพินิจพอสมควร สำหรับผู้อ่านที่อ่านเพียงเพื่อเป็นการติดตามข่าวสารไปวัน ๆ มีโอกาสที่จะตีความผิดเพี้ยนไปได้ อยากรู้ก็ติดตามการทำการศึกษาวิเคราะห์ผู้รับสารอย่างจริงจัง (Audience Analysis) ศึกษาในแง่ของการตีความความจากกรอบอ้างอิง (frame of reference) ตลอดจนการถอดรหัส (Decoding)

ของผู้รับสาร น่าจะช่วยให้เข้าใจถึงการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นการสำรวจความเข้าใจของผู้อ่าน ในยามที่สถานการณ์มีความคลุมเครือ และข้อมูลข่าวสารมีไม่เพียงพอได้

3. น่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ในเรื่องอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐาน ของสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน เช่น สถานการณ์การเมือง สถานการณ์ตลาดหุ้น เพื่อพิจารณาถึง ผลลัพธ์ของการวิจัย นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในการศึกษา "ข่าวไม่เป็นทางการ" เกี่ยวกับ สถานการณ์น้ำมัน

4. จากการศึกษาวิเคราะห์จะสังเกตได้ว่าผู้เขียน "ข่าวไม่เป็นทางการ" เป็นตัวแปร ที่สำคัญต่อ "สาร" ของ "ข่าวไม่เป็นทางการ" ภาพพจน์ของผู้เขียนมีส่วนอย่างมากต่อความน่า เชื่อถือของข่าว การสร้างภาพพจน์ (Image) ของผู้เขียน ตลอดจนการที่ผู้เขียนสร้างภาพพจน์ ให้แก่บุคคลหรือองค์กรใด (Image maker) เป็นสิ่งที่น่าสนใจน่าที่จะทำการศึกษาในขั้นตอนต่อไป

5. ผู้อ่านควรตระหนักว่า "ข่าวไม่เป็นทางการ" เป็นเพียงข้อมูลหนึ่งที่น่ามาใช้ประกอบการ ตัดสินใจ ควรเป็นหน้าที่ของผู้อ่านด้วยที่จะต้องเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็น การพัฒนาศักยภาพของ "กรอบอ้างอิง" ของตนเองซึ่งเป็นฐานของการมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อ ประเด็นปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรอบตัวในยุคข่าวสาร (Information Age)